

Tietojärjestelmäprojekti - haaste hoitajalle

Liisa Klemola

Esh, TtM, tutkija

Kuopion yliopisto

Terveyshallinnon ja - talouden laitos

Shiftec tutkimusyksikkö

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon koulutusohjelma

- ainoa laatuaan Suomessa, vuodesta 2000
- monitieteinen, sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaa ja palvelujärjestelmää laaja-alaisesti hahmottava vakinainen maisteriohjelma
- tavoitteena antaa valmiuksia
 - sosiaali- ja terveydenhuollon tietoresurssien hyväksikäytön suunnitteluun, johtamiseen, toteutukseen ja seurantaan
 - tietotekniikan ja tietojärjestelmien kehittämiseen sosiaali- ja terveysalan erityispiirteet huomioiden
 - monialaisiin tutkimus-, kehittämis- ja johtotehtäviin julkisella ja yksityisellä sektorilla
- opiskelijoita 120, valmistuneita 34

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon koulutusohjelma

- tutkimus kohdentuu tietojärjestelmien käyttöönottoprosessien arviointiin ja toiminnan mallintamiseen
- koulutusohjelman yhteyteen perustettu

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietotekniikan ja tietohallinnon tutkimusyksikkö

Shiftec

Social and Health Information Technology Research Unit

Tietohallinnon tutkimus (1)

■ Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaprosessien tiedonhallinta

■ Process Management in Health Care, Mallisairaala (KYS) 2004 -

- Äkillistä sepelvaltimotautia sairastavien potilaiden hoitoketjujen uudistaminen; monitahoarviointi ja päätöksentuki

■ Medineuvo, (Etelä-Savon shp) 2005 -

- nettineuvonnan arviointihanke (kansalaisen näkökulma)

Päättynyt: Hoitoketjut (Etelä-Savon shp)

- Tiedon kulku perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä - potilaan hoitoketjun mallinnus

Tietohallinnon tutkimus (2)

■ **Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien kehittäminen ja arviointi**

- Sähköiset potilasasiakirjat (STM - Kuntaliitto)2002-
 - Potilaskertomuksen ydintietojen määrittely ja implementoinnin seuranta
- ESPA (HUS) 2004 -
 - Tietojärjestelmien käyttöönoton ja toiminnan muutosten arviointi

Päättynyt: Vega-hanke

- Kuopion kaupungin Pegasos hankkeen käyttöönoton arviointi

Tietohallinnon tutkimus (3)

■ Tekesin FinnWell-ohjelman hankkeet 04-07

■ ZipIT 2004 - 2007

- Toiminnan ja tietojärjestelmien rinnakkaisen kehittämisen malli

■ SerAPI 2004 - 2007

- Web-sovelluspalvelujen ja palvelupohjaisen arkkitehtuurin hyödyntäminen terveydenhuollon tietojärjestelmätarpeisiin ja integraatioon, ja uusiin sekä olemassa oleviin ohjelmistotuotteisiin

■ Avointa 2004 - 2007

- Terveydenhuollon tietojärjestelmien avoimen testipalvelun ja pysyvän testiaineistovaraston kehittäminen

Shiftecin henkilökunta

- Kaija Saranto, Professori
- Anneli Ensio, Tutkimusjohtaja
- Sirpa, Kuusisto-Niemi, lehtori

- **Tutkijat / Suunnittelijat / Projektityöntekijät:**
- Heidi Häkkinen, ZipIT-projekti
- Kristiina Häyrinen, EPK-projekti
- Assi Pöyhölä, SerAPI-projekti
- Maija Valta, Mallisairaala projekti, HUS ESPA arviointi
- Liisa Klemola, Mallisairaala projekti, ARVO -projekti, ZipIT
- Antero Lehmuskoski, Sosiaalialan termiprojekti

MUUTOS

Tietojärjestelmän käyttöönotto

- oman työn aktiivinen kehittäminen

Elovainio & Lindström 1993

- kaikkien sitoutuminen tietojärjestelmän aiheuttamaan muutokseen Martola & Santala 1997

- Sitoutumista voidaan edistää tiedottamalla tietojärjestelmän käyttöönoton sisällöstä ja tavoitteista Turpeinen & Taskinen 2004

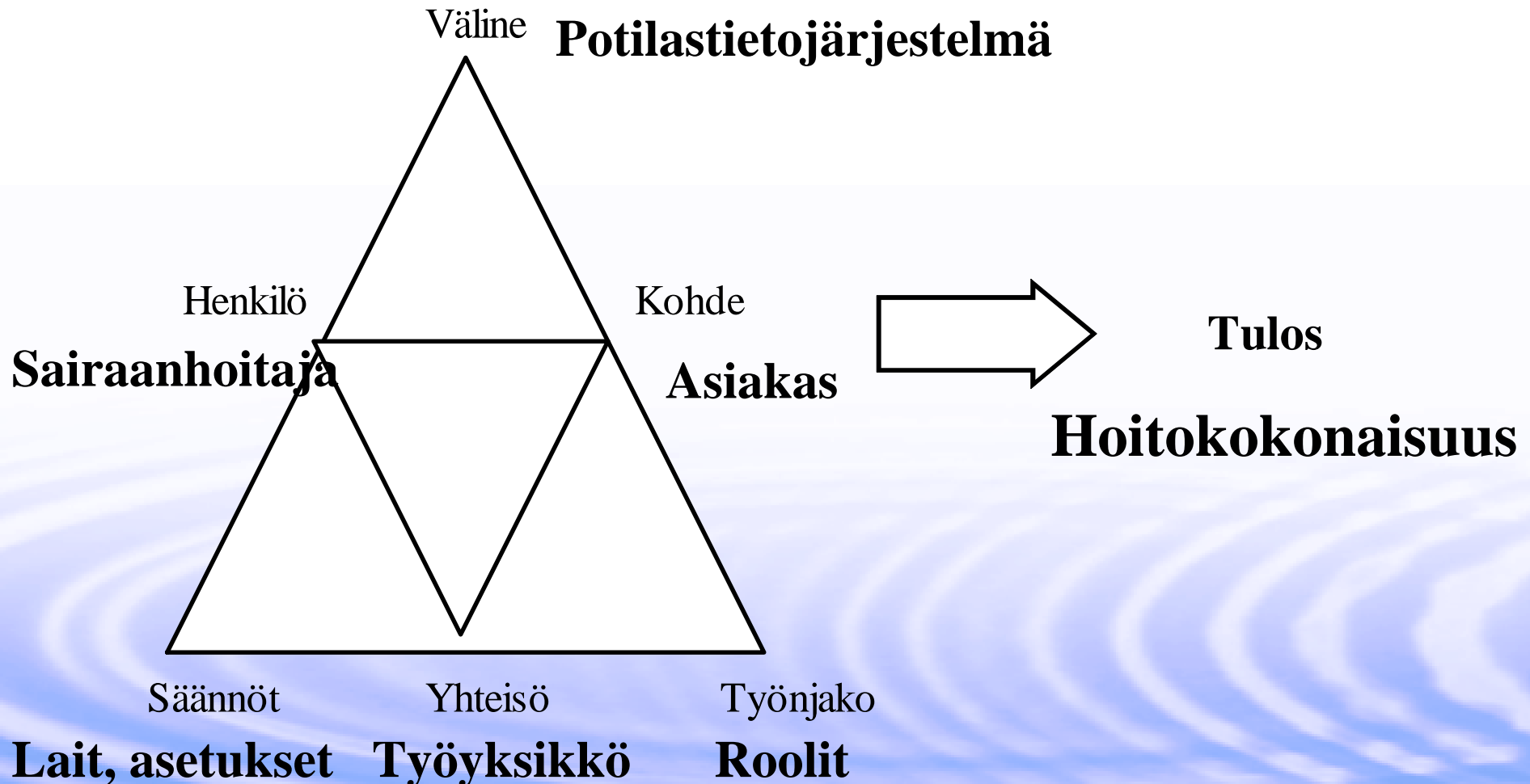
- Tietoisuus yhteisestä tuloksesta auttaa sopeutumaan Nikula 2005

MUUTOS

Tietojärjestelmän käyttöönotto edellyttää

- muutosta organisaation toimintakulttuurissa
Walsham 1993
- muutosta toimintatavoissa
Häyrinen & Saranto 2004; Jauhiainen 2004
- johdon sitoutumista uudistuksiin
Juuti & Lindström 1995, Stakes 1999, Repola ym. 2000
- johdon toimimista esikuvana muutoksissa
Stakes 1999, Whittaker 1999, Salmimies 2001

Mitä höytyä terveydenhuollon asiantuntemuksesta on tietojärjestelmäprojektissa?

Miksi toimintaa pitää kehittää, kun uusi työväline otetaan käyttöön

- Tietojärjestelmän ja toimintatapojen käyttöönotto on vain osittain tietotekninen kysymys
- Tietoteknisten apuvälineiden käyttöönotossa suurin muutos tulisi saada aikaan terveydenhuollon toimintayksiköiden toimintatapoihin sekä potilaan ja asiakkaan asemaan.

Miettinen ym. 2003, Ohtonen 2002

Miksi toimintaa pitää kehittää, kun uusi työväline otetaan käyttöön

- Muutokset voivat olla haitallisia, mikäli tehottomia työtapoja ei uusita

Miettinen ym. 2003, Ohtonen 2002

- Tekninen muutos ja esimerkiksi tietojen digitalisointi pelkästään johtaa olemassa olevien tehottomuuksien siirtämiseen manuaalisesta digitaaliseen muotoon

Jauhiainen 2004

Kehittävän oppimisen eri vaiheet

7. Uuden käytännön
vakiinnuttaminen ja laajentaminen

6. Prosessin arviointi

5. Uuden mallin käyttöönotto

4. Uuden mallin tutkiminen

1. Vallitsevan käytännön kyseenalaistaminen

2. Vallitsevan käytännön analyysi

3. Uuden ratkaisun mallittaminen

I

- vallitsevien toimintamallien käytäntö kyseenalaistetaan
- terveydenhuollon toimijat miettivät **yhdessä** kuinka toimintaa tulisi kehittää
- millaista toiminta on nykyisellään? Miten toimintaa pitää muuttaa?

Engeström 1998

II

- mallinnetaan nykytilanne eli käytössä oleva toiminta ja havainnollistetaan siinä tapahtuvat prosessit

Tansley 2000

- organisaatioiden toimijat osallistuvat aktiivisesti mallintamiseen

Sermeus 2003, Engeström 1998

II

- vuokaavion avulla esille
 - todelliset työprosessit
 - työn kulun epäjohtonmukaisuudet, päällekkäisyydet
 - työn parantamismahdollisuudet
 - uuden toiminnan suunnittelu

Jouttimäki 2001

III

- uuden toimintamallin luominen
~tavoitetilan kuvaaminen
- kuinka hoitoketjun tulisi toimia, että hoitoketju toimii mahdollisimman hyvin asiakkaan kannalta
- Tutkimalla vuokaaviota voidaan suunnitella mitä työvaiheita jätetään pois tai tarvitaan lisää

Engeström 1998

IV

- uutta toimintamallia tutkitaan ja siihen tehdään tarvittavat muutokset eri toimijoiden ehdotusten perusteella

Engeström 1998

- eri organisaatioiden ja eri ammattiryhmien edustajien on hyvä tuntea asiakkaan koko hoitoketju

Stakes 1999

V

- uusi toimintamalli otetaan käyttöön
- käyttöönottovaiheessa voi syntyä muutosvastarintaa
Engeström 1998
- käyttöönottovaiheen kannalta yksi tärkeimmistä asioista on sellaisen strategian kehittäminen, joka edistää positiivisia asenteita muutosta kohtaan
Repola ym. 2000

VI ja VII

■ VI

- sisältää koko prosessin arvioinnin.
- Jos uusi toimintamalli on elinkelpoinen

■ VII

- toimintamallin käytön vakiinnuttaminen ja laajentaminen toteuttaa
- Prosessin arviointi ja ristiriidat ovat välttämättömiä, jotta päästään aloittamaan seuraava sykli

Engeström

Lisätietoa

■ www.uku.fi/zipit

Kiitos mielenkiinnosta!